શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરિ ગ્રંથમાળા ગ્રંથાંક ૮૦-૮૧.

શાસ્ત્રવિશારદ યોગનિષ્ઠ જૈનાચાર્ય મહાકવિ શ્રીમદ્
બુદ્ધિસાગરસૂરિ કૃત.

જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તિધર્મનો મુકાબલો
અને
જૈન ખ્રીસ્તિ સંવાદ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારકમંડળ.
હા. વકીલ મોહનલાલ હિમચંદ-પાદરા.

જૈ૦ ધ૦ ખ્રી૦ ધ૦ મુ૦ આવૃત્તિ ૨.　　જૈ૦ ખ્રી૦ સં૦ આ૦ ૧.

પ્રત ૧૦૦૦.

વીર સં. ૨૪૫૦　　ઈ૦ ૧૯૨૪　　વિક્રમ સં. ૧૯૮૧

કિંમત ૧—૦—૦.

શ્રી "પ્રજાહિતાર્થ" મુદ્રાલય પ્રેસમાં પટેલ ડાહ્યાભાઈ દલપતરામે
છાપ્યું. ઠે. શાહપુર નવી પોળ—અમદાવાદ.

નિવેદન.

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ તરફથી **શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર સૂરિ ગ્રંથમાળાના ગ્રંથાંક ૮૦–૮૧** તરીકે "જૈન ધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મનો મુકાબલો" તેમજ "જૈન ખ્રીસ્તિસંવાદ" નામના બે ગ્રંથો બહાર પાડવામાં આવે છે. આ ગ્રંથો રચવાનું પ્રયોજન **પરમ પૂજ્ય ગુરૂવર્ય શ્રીમદ્ યોગનિષ્ઠ બુદ્ધિસાગરજી સૂરિજી** મહારાજે પ્રસ્તાવનામાં લંબાણથી સ્પષ્ટ રીતે દર્શાવેલ છે. જે વાંચવાથી સહેજે સમજી શકાય તેમ છે. જૈનધર્મના તત્ત્વજ્ઞાનથી અજ્ઞાત મનુષ્યોને તેમજ બાળકોને આવા પુસ્તકોના વાંચવાથી ખ્રીસ્તિ ધર્મોપદેશકોના હાથે ફસાવાનું ન થાય એટલુંજ નહિ પણ જૈનધર્મપરની તેમની શ્રદ્ધા વિશેષ દૃઢ થાય એ હેતુથીજ આ પુસ્તકો રચવામાં આવેલાં છે ગુરૂશ્રીની પ્રવૃત્તિ મધ્યસ્થ અને વિશાલ દૃષ્ટિથી ભરપૂર હોવાથી આ પુસ્તકોનો અભ્યાસ જૈનસમાજ અને અન્યસમાજ પ્રેમ ભાવથી કરશે તો ઘણુંજ તેઓને જાણવાનું મળશે એ નિઃશંસય છે. આ ગ્રંથ દરેકે ખાસ વાંચવા જેવો છે. તેમજ દરેક પુસ્તકાલય અને ગ્રંથભંડારોમાં સંગ્રહવા યોગ્ય છે. આ પુસ્તકો રચવામાં **અધ્યાત્મજ્ઞાન મસ્ત મહાકવિરાજ શ્રી યોગનિષ્ઠ બુદ્ધિસાગરજી સૂરીશ્વરજી** મહારાજે કેટલો પરિશ્રમ લીધેલો છે, તેમજ ગુરૂશ્રીની જૈનધર્મ અને જૈનસમાજમાટેની કેટલી બધી તીવ્ર લાગણી છે, તે આ ગ્રંથો વાંચવાથી સમજી શકાય તેમ છે અને તે માટે ગુરૂશ્રીનો જેટલો ઉપકાર માનીએ તેટલો ઓછો છે. મંડળ પાસે સારૂ ફંડ નથી પણ તે સહાયકોની મદતથીજ ગ્રંથો છપાવી પડતર કરતાં પણ ઓછી કિંમતે ગ્રંથો ફેલાવવા પ્રયત્ન કરે છે. આ ગ્રંથો છપાવવા જે ભાઇઓએ દ્રવ્ય સહાય આપી છે તેઓની નોંધ ધન્યવાદના મથાળા નીચે લેવામાં આવેલ છે. પુનઃ સહાય કરનાર બંધુઓનો ઉપકાર માની વિરમીએ છીએ. સુજ્ઞેષુકિંબહુના.

લિ૦ સદ્‌ગુરૂચરણોપાસક

આસો શુકલ પૂર્ણિમા — **વકીલ. મોહનલાલ હિમચંદ. પાદરા**

અને

વિ. સંવત્ ૧૯૮૦ — **આત્મારામ ખેમચંદ કાપડીઆ સાણંદ**

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ તરફથી.

अर्पणपत्रिका

તપાગચ્છી આચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયકમલસૂરિજીને અર્પણ

વિ. સં. ૧૯૫૪ ની સાલથી મેસાણામાં તમારો પરિચય થયો. તમો તથા મુનિશ્રી વિજયધર્મસૂરિજી, વિજયસિદ્ધિ સૂરિ, મુનિરાજશ્રી કર્પૂર વિજયજી તથા મુનિશ્રી અમીવિજયજી વગેરે સાધુઓ, વિ. સં. ૧૯૫૪ માં મેસાણામાં રાજારામ શાસ્ત્રીપાસે અભ્યાસ કરતા હતા, તથા હું પણ તે વખતે ગૃહસ્થદશામાં રાજારામ શાસ્ત્રી પાસે તર્ક સંગ્રહ, વગેરેનો અભ્યાસ કરતો હતો, મેસાણામાં અમો તમો તથા અન્ય સાધુઓ ભણતા હતા, તે પ્રસંગે એક ખ્રીસ્તિ સાહેબ પાદરી તથા બીજા ખ્રીસ્તિ બનેલા બ્રાહ્મણ ઉપદેશકોએ મેસાણા ઉપાશ્રયના સામેના ઓટલા ઉપર વ્યાખ્યાન આપવું શરૂ કર્યું અને તેણે હિંદુ જૈનધર્મ સંબંધી ખંડનની ટીકા શરૂ કરી, તે પ્રસંગે સર્વસાધુઓમાં તમારો ધર્માભિમાનનો જુસ્સો વિશેષ પ્રમાણમાં ખીલી ઉઠયો, પણ તમો જઇ શકયા નહીં, તમોએ મને ઉત્તેજિત કર્યો, મેં વિ. સં. ૧૯૫૫ માં પહેલ વહેલું તમારા ઉત્તેજનથી તથા શ્રી કર્પૂર વિજયજીના ઉત્તેજનથી, પાદરી સાહેબના ઓટલાપર જ તેજ વખતે સામું ભાષણ આપ્યું અને ખ્રીસ્તિયો ગાયો તથા સુવર વગેરે ખાય છે, ઇત્યાદિ બાબતો પર ભાષણ ચલાવ્યું, તેથી હિંદુઓએ અને મુસલમાનોએ ખ્રીસ્તિપાદરીસાહેબનું ભાષણ સાંભળવું બંધ કર્યું, અને મારા ભાષણમાં જોડાયા, પશ્ચાત્ પાદરી સાહેબ સાથે ચર્ચા ચાલી તેમાં તે હારી ગયા. ત્યારથી હજી સુધી મેસાણાના સામેના ઓટલાપર ભાષણ કરવાને કોઈ ખ્રીસ્તિ પાદરી હજી સુધી આવ્યો નથી. મારા જાહેર ભાષણની શરૂઆત ત્યારથી થઈ હતી. તમારામાં જૈનધર્માભિમાન ઘણું છે. મારી સાધુદશામાં પણ તમારી અને મારી ઘણી વખત મુલાકાત થઇ છે. સ્પષ્ટવક્તા તરીકે તમે જાહેર પ્રસિદ્ધ છો. હાલમાં શ્રી વિજયાનંદ આચાર્ય મહારાજના સંઘાડાના તમે નાયક (સૂરિ)

છો. આપના સંઘાડાના સાધુઓ જેટલો કોઈનો મોટો સમુદાય નથી, તથા આપના સંઘાડાના સાધુઓના વિહાર જેટલો અન્ય સાધુઓના સંઘાડાનો વિહાર નથી. આપ સરલ છો, આપનામાં જૈનધર્મનો સર્વત્ર પ્રચાર કરવાની ઘણી લાગણી છે. આપની વિ. સં. ૧૯૫૭ ના માઘ માસ પુનમે પાટણમાં આચાર્ય પદવી થઈ હતી તે વખતે મારા ગુરૂ સાથે હું હાજર હતો અને આપની આચાર્ય પદવીમાં ભાગ લીધો હતો. આપના સંઘાડામાં પ્રવર્તક શ્રીકાંતિવિજયજી જેવા બાહોશ ગંભીર ઉદાર મતવાદી પ્રવર્તક છે. શ્રીમાન્ હંસવિજયજી મહારાજે સર્વ દેશમાં વિહાર કર્યો છે. ઉપાધ્યાય શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ શાંત, વૈરાગી અને ઉત્તમ ગવૈયા હતા, શ્રીમાન્ વલ્લભવિજયજીએ પંજાબ, મારવાડ, ગુજરાત, કાઠિયાવાડમાં વિહાર કરીને સર્વત્ર ઉપદેશ આપ્યો છે, પંજાબમાં તે વલ્લભવાઘતરીકે પ્રસિદ્ધ છે, પન્ન્યાસ દાન વિજયજી, મુનિશ્રી પ્રેમવિજયજી, મુનિશ્રી રામવિજયજી, પં. લલિતવિજયજી વગેરે વિદ્વાન્ સાધુઓથી જૈનકોમને ધાર્મિક લાભ થયા કરે છે, વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શ્રીમાન્ લબ્ધિવિજયજી જેવા જાહેર વક્તાની નસોનસમાં ધર્માભિમાન ઉછળી રહ્યું છે; તમારા સંઘાડાના સાધુઓને ખ્રીસ્તિયો વગેરે અન્યદર્શની ગુરૂઓની સાથે ઘણા ચર્ચાના પ્રસંગો પડે છે, તેથી વાદવિવાદમાં ચર્ચામાં તમારો સંઘાડો મુખ્ય ભાગ ભજવે છે, તેથી આવાં પુસ્તક લખવાનું કાર્ય તમારૂં છે, તેથી તમારે કરવું જોઈએ છતાં મારાં જેવાએ આ કાર્યમાં કંઈક ભાગ આપ્યો છે, તમારા ગુણોથી રંજિત થઇને તમને અર્પણપત્રિકા આપું છું તે સ્વીકારશો અને વર્તમાનમાં સર્વસ્વાન્પગચ્છ સંઘાડાઓના સાધુઓના ઐકયબલના સંગઠનમાં મોટો ભાગ લેઇને ખ્રીસ્તિયોના પાદરીઓની પેઠે જૈનધર્મપ્રચાર કાર્યને આગળ પ્રચારશો. એમ પ્રાર્થું છું.

લે૦ તમારો ગુણાનુરાગી બુદ્ધિસાગર.

મુ. પેથાપુર આસોવદિ ૫.

ધન્યવાદ.

આ ગ્રન્થ છપાવવા માટે નીચે જણાવેલ બંધુઓએ સહાય આપી છે, તેમની નોંધ ધન્યવાદ પૂર્વક લેવામાં આવે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનના અને જૈનતત્ત્વજ્ઞાનની ખૂબીના ગ્રંથો સમાજમાં ફેલાવવાની ખાસ જરૂર છે અને તેની જરૂરીયાત શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારક મંડળ, સ્વબંધુઓની સહાયથી કેટલેક અંશે પૂરીપાડે છે. આ ગ્રન્થ છાપવામાં અને છપાવવામાં જે ભાઈઓએ દ્રવ્યની સહાય આપી છે, તેઓને ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે અને ભવિષ્યમાં મંડળના ગ્રન્થો છપાવવામાં સહાય કરશે એમ ઇચ્છાય છે.

૫૦૦)	ઝવેરી મોહનલાલ હેમચંદ હા. તેમના સુપુત્ર મણિલાલ ભાઇ	અમદાવાદ.
૧૫૦)	શેઠ. છત્રભાણજી રૂપાજી હા. શેઠ નાહલચંદ ફતેહચંદ	પેથાપુર.
૧૨૫)	પ્રાંતીજના શ્રીજૈન સંઘ સમસ્ત હા શેઠ કેશવલાલ ત્રીકમદાસ.	પ્રાંતીજ.
૧૦૦)	શા. બબલભાઈ ઘેહલાભાઇ	લોદરા.
૨૫)	શા. મંગળદાસ નથુભાઈ.	વિજાપુર.
૯૦૦)		

ઉપરની વીગતે આ ગ્રંથ છપાવવામાં મદદ મળી છે જે માટે સહાય કરનાર બંધુઓનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનવામાં આવે છે અને ભવિષ્યમાં તેઓ સહાયક બનો એમ ઇચ્છવામાં આવે છે.

ૐ શ્રી ગુરુશાંતિઃ

વિ. સંવત્ ૧૯૮૦ આશો શુકલ પૂર્ણિમા

સદ્દગુરૂ ચરણોપાસક.
વકીલ મોહનલાલ હિમચંદ. પાદરા
આત્મારામ ખેમચંદ કાપડીઆ. સાણંદ.
શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસારકમંડળ તરફથી.

જૈન ધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મનો મુકાબલો.

જૈનખ્રીસ્તી સંવાદ.

પ્રસ્તાવના.

વિ. સં૦ ૧૯૫૭ની સાલનું ચોમાસું સુરતમાં કરવામાં આવ્યું, તે વખતે શેઠ. નેમુભાઈ મેળાપચંદની વાડીમાં. પન્યાસ સિદ્ધિવિજયજી, પન્યાસ ચતુરવિજયજી વગેરે પન્નર સાધુઓનું ચોમાસું હતું અને નેમુભાઇની વાડીના ઉપાશ્રયની લગોલગ શ્રાવક ખેમચંદભાઈની વાડીના ઉપાશ્રયમાં અમારા ગુરૂશ્રી સુખ સાગરજીમહારાજનું તથા શ્રી ન્યાયસાગરજી તથા અમારૂં ચોમાસું હતું. ગોપીપુરામાં શ્રી મોહનલાલજીમહારાજનું પંદર સાધુઓ સહિત ચોમાસું હતું. શ્રી સિદ્ધિવિજયજી મહારાજે તે વખતે પં. મહારાજ ચતુરવિજયજી પાસે પન્યાસ પદવી અંગીકાર કરી હતી. શ્રી મોહનલાલજી મહારાજના શિષ્ય હરખમુનિ પણ પન્યાસ પદવીના જોગ તેમના ગુરૂભાઇ પાસે વહેતા હતા. અમારી સાથે પન્યાસ શ્રી ચતુરવિજયજી તથા પન્યાસ સિદ્ધિવિજયજીના સાધુઓનો પરસ્પર ઘણો મૈત્રીસંબંધ હતો. શ્રી સિદ્ધિવિજયજી પન્યાસનો વિજાપુર વિદ્યાશાળામાં વિ. સં. ૧૯૪૮માં અમારી ગૃહસ્થદશામાં પરિચય થયો હતો, પશ્ચાત્ મેસાણામાં વિ. સં. ૧૯૫૪ માં વિશેષ પરિચય થયો હતો. વિ. સં. ૧૯૫૪ની સાલમાં પાટણમાં શ્રી મોહનલાલજીમહારાજનો અમારી ગૃહસ્થદશામાં અમને પરિચય થયો અને તેથી શ્રી મોહનલાલજીમહારાજસાથે પણ પૂર્વથી ધર્મસ્નેહ સંબંધ ચાલ્યો આવતો હતો. શ્રી મોહનલાલજીમહારાજના ઉપાશ્રયમાં તેમને મળવા માટે અમારે ઘણી વખત જવાનું થતું હતું. અને તેથી તેમના સાધુઓ સાથે ધર્મશાસ્ત્રોની ચર્ચાઓ થતી. શ્રી જશમુનિના વિદ્વાન્ શિષ્ય શ્રી પ્રતાપમુનિની સાથે અમારો

ગાઢ મૈત્રી સંબંધ થયો, અને પન્યાસ સિદ્ધિવિજયજીના શિષ્ય શ્રી વિનયવિજયજીતો અમારા ખાસ મિત્ર બની ગયા, અને શ્રી વૃદ્ધિચંદજીના શિષ્ય શ્રી દુર્લભવિજયજી ખાસ અમારા મિત્ર બની ગયા. ચોમાસામાં તે વખતમાં એક જૈમલ નામનો ખ્રિસ્તી આવ્યો તે ચૌટામાં જૈન ધર્મનું ખંડન કરવા લાગ્યો. તથા તેણે ખ્રિસ્તી ધર્મ અને જૈનધર્મનો મુકાબલો નામનું પુસ્તક રચ્યું હતું, તે પુસ્તકને તેણે જૈનોમાં વહેંચ્યું તેથી જૈનકોમમાં મોટો ખળભળાટ થઇ રહ્યો. ખ્રિસ્તી જૈમલ એક વખત શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજની સાથે સાધુ તરીકે રહ્યો હતો અને પછીથી શ્રી મોહનલાલજી મહારાજની પાસે સાધુ થયો હતો, પશ્ચાત્ તે જુદો પડી ગયો હતો. બાવાની જાતના ઓલાદનો તે મૂળ હતો એમ સંભવ છે. સાધુનું વ્રત પાળવામાં તે અશક્ત નીકળ્યો અને તે પાદરીઓના સંગમાં ગયો. રાજકોટ ભાવનગરમાં તેના વિચારો નાસ્તિક થઇ ગયા અને તે ખ્રિસ્તી બની ગયો. જૈનસાધુપણામાં પણ તેણે જૈનતત્ત્વજ્ઞાનનો સારી રીતે અભ્યાસ કર્યો ન હતો. અમારો તે વખતે ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ હતો. મુક્તાવલી ઉપર દીનકરીનું પઠન ચાલતું હતું. સાધુઓમાં અને શ્રાવકોમાં તે વખતે જઇમલના બનાવેલા પુસ્તક સંબંધી ઘણી ચર્ચા ચાલી રહી હતી, પણ અમારાથી મોટા પન્ન્યાસ વગેરે સાધુઓએ તે પુસ્તકનો ઉત્તર આપવાનો વિચાર કર્યો ન જણાયાથી અમોએ દશ દિવસમાં આ પુસ્તક લખી દીધું, અને જૈમલે જે જે કુતર્કો કર્યા હતા, તેનો જૈનશાસ્ત્રના આધારે ઉત્તરો લખ્યા, અને તેની લખેલી નોટબુક મેં શ્રી મોહનલાલજી મહારાજને વાંચી બતાવી, તેથી તે ઘણા ખુશ થયા અને ઝવેરી શેઠ નગીનદાસ કપુરચંદને હુકમ કર્યો કે મુનિશ્રી બુદ્ધિસાગરજીના પંડિતનો પગાર જેટલા મહીના સુધી તેઓ ફરમાવે તેટલા સુધી આપવો. રાજ્યકર્ત્રી ખ્રિસ્તી પ્રજાના ધર્મપુસ્તક બાયબલ સંબંધી ચર્ચાવાળું પુસ્તક છપાવવામાં અમારા ગુરૂએ ભવિષ્યમાં ખટપટ ઉભી થાય તે કારણથી

મારૂં નામ તે વખતે જાહેર પાડવા ના કહ્યું, તેથી અમે ઝવેરી ધર્મચંદ ઉદયચંદના સુપુત્ર ઝવેરી જીવણચંદ ધર્મચંદને ઉપદેશ કર્યો, અને તેમણે જૈનફ્રેન્ડલી સોસાયટી સ્થાપી અને તે તરફથી પુસ્તક બહાર પાડયું. વિ. સં. ૧૯૫૮ની સાલમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યું. સર્વપુસ્તકોમાં અમોએ આ પહેલું પુસ્તક રચ્યું. જૈનધર્મને ખ્રીસ્તી ધર્મના મુકાબલાનું અમારૂં રચેલું પુસ્તક જૈનકોમમાં સારીરીતે વંચાવા લાગ્યું અને જઈમલ પદમીંગ ખ્રીસ્તિએ પણ તે પુસ્તક વાંચ્યું, પણ પાછળથી તેણે તેનો ઉત્તર આપ્યો નથી. જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મના મુકાબલા નામના પુસ્તકની બધી નકલો ખપી ગઇ અને સાત આઠ વરસથી ઘણા જૈનો તે પુસ્તકની માગણી કરતા હતા. બ્યાવરના કેટલાક ભાવનગરી જૈનોને ખ્રિસ્તીઓની સાથે ચર્ચા સંબંધે આ પુસ્તકની ઘણી જરૂર પડી હતી, અને તેની એક એક નકલની તેમણે પાંચ રૂપીએ માગણી કરી. વિજાપુરના જ્ઞાનભંડારમાં એક નકલ રહી હતી, તેથી પાદરાના વકીલ મોહનલાલભાઈ હેમચંદભાઇને અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારકમંડળ તરફથી દ્વિતીયાવૃત્તિ છપાવવાની જરૂર જણાઈ. પ્રાંતિજમાં તે વખતમાં અમોએ વિ. સં. ૧૯૮૦ ના માઘમાસમાં માસકલ્પ કર્યો હતો, પ્રાંતિજના રહીશ શા. શાન્તિલાલ મગનલાલની પાસેથી એક ચોપડી મળી આવી અને તે ચોપડી છપાવવામાટે પ્રેસમાં આપી, ને જૈનધર્મને ખ્રિસ્તી ધર્મના મુકાબલાનું પુસ્તક છપાવતાં તે પુસ્તકમાં કેટલાક સુધારા વધારા કરવામાં આવ્યા છે. તે અસલના પુસ્તકની સાથે મુકાબલો કરીને વાંચતાં તેમાં કરેલો સુધારો વધારો વાંચકોને સહેજે જણાઇ આવશે. આ પુસ્તકમાં જઈમલ ખ્રીસ્તીના પ્રશ્નોનો ઉત્તર આપતાં જે કંઈ જીનાજ્ઞા વિરૂદ્ધ લખાયું હોય, જૈનશાસ્ત્રોથી વિરૂદ્ધ લખાયું હોય તેની ચતુર્વિધસંઘની આગળ માફી માગું છું. મંડનશૈલીથી ઘણાં ખરાં પુસ્તક મેં લખેલાં છે, પણ અન્ય પાદરીઓ વગેરે જ્યારે ખંડન શૈલીના શાસ્ત્રથી જૈનશાસ્ત્રોપર હુમલો કરે છે, ત્યારે અમારે ના છુટકે સભ્યતા અને વિવેકની

હદમાં રહીને તેઓએ તે કરેલા હુમલાનો ઉત્તર આપવો પડે છે, અને જો એવો ઉત્તર ના આપવામાં આવે તો અમારી નામરદાઈ ગણાય અને જૈનોને પણ જૈનધર્મ ઉપર શંકા આવે, તેથી ઉત્તર આપવો એ અમારી ફરજ આવશ્યક લાગી, તેથી અમોએ ખ્રીસ્તી જયમલના કુતર્કોનો ઉત્તર આપેલો છે. ખ્રીસ્તીઓના બાયબલમાં જે કાંઈ નીતિના માર્ગવાળું છે અને રાગ-દ્વેષનો નાશ કરવાવાળું તત્ત્વ છે, તેની સાથે અમારે સહકાર છે, પણ તેમણે અમારા ધર્મશાસ્રોનું ખંડન કર્યું હોય, તેનો તો અમારે ઉત્તર આપવો જોઇએ, તેમાં અમારા તરફથી કંઇ પણ પહેલું આક્રમણ થયું નથી. તે વાંચકો સહેજે સમજી શકશે. વિ. સં. ૧૯૮૦ ના પોસસુદિ ૬ ના રોજ અમે પ્રાંતિજ ગયા, પ્રાંતિજના સંઘનો વિ. સં. ૧૯૭૯નું ચોમાસું ત્યાંજ કરાવવા ઘણોજ આગ્રહ થયો હતો, તેથી ચોમાસા બાદ ત્યાં ઉપદેશ આપવા જવાની જરૂર પડી હતી. અમારૂં શરીર નરમ હોવાથી પ્રાંતિજના સંઘે પન્ન્યાસ અજીતસાગરગણીને પ્રાંતિજમાં આચર્યપદવી આપવામાટે અમને આગ્રહ કર્યો. વિ. સં. ૧૯૮૦ ના માઘ સુદિ ૧૦ના દિવસે આચાર્ય પદવી આપવાનું મુહુર્ત આવ્યું. ગુજરાત વગેરે સર્વદેશોમાં પ્રાંતિજના સંઘે સૂરિપદપ્રદાનમહોત્સવની આમંત્રણપત્રિકા મોકલી, આઠ દિવસથી અઠાઇ મહોત્સવ શરૂ થઈ ગયો. સાત આઠ હજાર શ્રાવકોનો જૈન સંઘ ભેગો થયો, અને મહાસુદિ દશમના સાડા અગિયાર વાગે અમોએ પન્ન્યાસ અજીતસાગર ગણીને આચાર્ય પદવી આપી. પશ્ચાત્ ફાગણ માસ પણ ત્યાં રહેવાનું થયું. શેઠ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ. બલાખીદાસ હાથીભાઈ. ડોકટર માધવલાલ નાગરદાસ. શા વાડીલાલ ડુંગરસી. તલાટી જીવરામભાઇ. તથા મંગુભાઇ તથા શા શામળદાસ તુળજારામ, જીવરામ કોઠારી ચમનલાલ ડાહ્યાભાઇ, કેશવલાલ, તથા છોટાલાલ ભાઉ. તથા વિજાપુરવાળા શેઠ કચરાભાઇ તથા ચુનીલાલભાઇ વિગેરે ત્યાંના શ્રાવ-

કોએ સેવા ભકિતમાં કંઇ બાકી રાખ્યું નથી, શા. રતિલાલ કેશવલાલે અમોએ ખોલાવેલી અંત્યજશાળાના કારભારનું કામ ઉપાડી લીધું હતું, તથા પુસ્તક પ્રુફ સુધારવામાં પણ એમને મદદ કરતા હતા. શા. રતિલાલ કેશવલાલ તથા શા, અંબાલાલ દલસુખ તથા શા. વાડીલાલ લલ્લુભાઇ વગેરેએ અમારી પાસે જીવવિચાર, નવતત્ત્વ અને દંડક વગેરેનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો, તથા નવપદની પૂજાના અર્થ એમને ધરાવ્યા. પ્રાંતિજમાં સવાર સાંજે અમો ઠલ્લે જતા હતા. ત્યાં સ્ટેશનપાસે રાજકોટમાં પાદરીતરીકે વખણાયેલા પાદરી મહાશય સ્ટીવનસન સાહેબ અને મીસીસ સ્ટીવનસનની મુલાકાત થઇ. પાદરી સાહેબ માયાળુ હતા અને અન્યલોકોને ખ્રીસ્તી કરવામાં ઘણા પુરૂષાર્થી જણાયા. તેમની પત્ની મીસીસ સ્ટીવનસને એમ. એ સુધી અભ્યાસ કર્યો છે, તેમણે રાજકોટમાં માસ્તર પોપટલાલ કેવળચંદની પાસે જૈનધર્મનો અભ્યાસ કર્યો હતો અને તેમણે ઇંગ્લીશમાં જૈનધર્મ સંબંધી બે પુસ્તક લખ્યાં છે. પાદરી સાહેબને સરનામું પુછી અમોએ મુંબઇથી બે પુસ્તક મંગાવ્યાં અને તે વંચાવીને તેનો સાર જાણ્યો. મીસીસ સ્ટીવનસન એટલાં બધાં હોંશિયાર ગણાય છે કે તેમની પાસે હિંદુ પણ પાછળથી ખ્રિસ્તી બનેલા બે વિદ્યાર્થીઓ ત્યાં અભ્યાસ કરવા આવેલા હતા. તે બે વિદ્યાર્થીઓ અમારી સાથે જૈનધર્મ સંબંધી ચર્ચામાં પરાજીત થયા, કારણ કે તે બે વિદ્યાર્થીઓએ જૈનશાસ્રોનો ગુરૂગમ પૂર્વક અભ્યાસ કર્યો નહતો. મીસીસ સ્ટીવનસને એક પુસ્તકમાં જૈનધર્મનું ખંડન લખ્યું હતું. અમોએ તે બીજા પાસે વંચાવ્યું અને તેનો સાર જાણ્યો અને તે સંબંધી ચર્ચા કરવામાટે મીસીસ સ્ટીવનસનને અમો તેમના બંગલે મળ્યા, પણ તેણીએ અમારી સાથે ચર્ચા કરવાનો ના પાડી, તેથી તેમણે જૈનધર્મના કરેલા આક્ષેપોના આક્રમણનો ઉત્તર આપવા માટે અમને જરૂર પડી, અને અમોએ **જૈન ખ્રિસ્તી સંવાદ** તરીકે તેઓના આક્ષેપોનો ઉત્તર પ્રશ્નોત્તરમાં ગોઠવીને આપ્યો છે. સ્ટેશન પાસેના બંગલામાં હિંદુ, ખ્રિસ્તી તરીકે થએલ એક બ્રાહ્મણ પૂજારી તરીકે

હતો, તેમને અમે મળતા તથા જેઠાલાલ ખ્રિસ્તી અને લાજરસ ખ્રિસ્તીને મળતા. લાજરસ ખ્રિસ્તી પાદરીનું કામ કરતા હતા પણ તે ઘણા કટ્ટા ખ્રિસ્તી ધર્મના અભિમાની હતા. અમારી સાથે ખ્રિસ્તીધર્મ સંબંધી ચર્ચા કરવામાં ઘણા ખીજવાઈ જતા હતા, પણ તેમનામાં તર્કબુદ્ધિ નહોતી. તેમના મહેલ્લામાં હું જતો અને માંસ ભક્ષણ નહીં કરવું એવો જ્યારે ઉપદેશ આપતો હતો તથા હિંદુધર્મ મૂકીને ખ્રિસ્તી થઈ જવાની કંઇ જરૂર નથી એવું જ્યારે દલીલો પૂર્વક સમજાવતો હતો, ત્યારે લાજરસને એમ લાગતું હતું કે જો આ જૈનાચાર્યના સંબંધમાં હિંદી ખ્રિસ્તીઓ આવશે તો ખરેખર તે પાછા હિંદુ થઈ જશે. એમ તેને પાકો વહેમ પેઠો હતો, તેથી તે મારા સમાગમમાં હિંદી ખ્રિસ્તીઓ ન આવે એવી પ્રવૃત્તિ ધરાવતો હતો. ખ્રિસ્તી દેવલમાં ત્યાં રવિવારના દિવસે પાદરી અને હિંદી ખ્રિસ્તીઓ ભેગા મળીને પ્રાર્થના કરતા. તે જોવાને હું ત્રણ ચાર વખત ગયો હતો. પાદરી સ્ટીવનસન સાહેબના આગ્રહથી તેમની પ્રાર્થના વખતે હું તેમનાથી દૂર તેમની પ્રાર્થના જોવા બેઠો હતો. પાદરી સ્ટીવનસન સાહેબની પ્રભુમાં શ્રદ્ધા હતી અને તે જગત્કર્તા ઈશ્વરની દૃષ્ટિએ પ્રભુ પ્રાર્થના કરીને પશ્ચાત્તાપ કરતા હતા. ખ્રિસ્તી પાદરીઓની અન્ય લોક હિંદુ વગેરેને ખ્રીસ્તી બનાવવાની મહેનતથી હું અજબ થયો. હજારો માઈલથી હિંદુસ્થાનમાં આવવું અને અહીં આવી હિંદુઓને ખ્રીસ્તી બનાવવા અને તે માટે સર્વ ઉપાયો લેવા, ખ્રીસ્તીધર્મનો જુસ્સો અને ખ્રીસ્તીધર્મની ધર્માંધતા અને યુક્તિ પ્રયુક્તિથી હિંદુઓને ખ્રીસ્તી બનાવવાની કળાઓ, મારા દેખવામાં આવી અને તેથી અમને લાગ્યું કે ખ્રીસ્તી પાદરીઓની કામ કરવાની શક્તિ આગળ હિંદુધર્મના શંકરાચાર્યો, સન્ન્યાસીયો, સાધુઓ, બાવાઓ, જૈન સાધુઓ અલ્પ પુરૂષાર્થી જણાયા. મીસીસ સ્ટીવનસને જૈનધર્મના કેટલાક વિચારોનું તેણે કુયુક્તિથી ખંડન કર્યું છે. તેથી અમારે તેનો સાચો જવાબ આપવાની જરૂર અને તેથી **જૈન ખ્રીસ્તી સંવાદ પુસ્તક** રચ્યું. પ્રાંતીજના

સંઘે તે પુસ્તક પોતાના ગામમાં રચાયું તેથી તે છપાવવામાં રૂ. ૧૨૫) ની મદદ કરી છે. હિંદદેશની સ્વરાજ્ય લડતના નાયક લાલાલાજપતરાયે "ભારતકા ઇતિહાસ" નામનું પુસ્તક બનાવ્યું છે તેમાં તેમણે જૈનધર્મ સંબંધી સાત આક્ષેપ કરેલા છે. એ સાત આક્ષેપના ઉત્તર આપવામાટે અમોએ પ્રાંતીજમાં ફાગણુ માસમાં લાલાલજપતરાય અને જૈનધર્મ એ નામનું પુસ્તક રચ્યું અને તે છપાવી બહાર પાડયું છે. લાલાલાજપતરાય જેવા દેશનેતાએ જ્યારે જૈનધર્મ સંબંધી પહેલો જ હુમલો કર્યો ત્યારે જ તેનો જવાબ આપવા માટે સામું પુસ્તક લખવું પડયું. આ પ્રમાણે ખંડન શૈલીમાં કામ કરવાનેમાટે અપવાદ કારણે પ્રવૃત્તિ કરવી પડી અને એવી પ્રવૃત્તિ સર્વ ધર્મવાળા કરે છે. મહાત્મા ગાંધી પણ પોતાના જાહેર પત્રોમાં–ગ્રન્થોમાં એવી ખંડન શૈલીની પ્રવૃત્તિ સેવે છે અને તેમણે વિ સં. ૧૯૮૦ ના ચૈતરમાસના નવજીવનના અંકમાં આર્યસામાજીઓના સત્યાર્થપ્રકાશસંબંધી લખી જણાવ્યું હતું કે સત્યાર્થપ્રકાશમાં કશું આશા રાખવા જેવું નથી. સામાઓનો આક્રમણનો જવાબ આપવા માટે ખંડન શૈલીની જરૂર પડે છે અને એવી પ્રવૃત્તિ રાજકીય, વ્યાપારિક, ધાર્મિક વગેરે સર્વ બાબતોમાં અનાદિકાળથી ચાલી રહી છે. સભ્યતા અને વિવેકની હદમાં રહીને જ્ઞાનપૂર્વક અમોએ "જૈન ખ્રીસ્તી સંવાદ" લખેલો છે. તે વાચકો વાંચશે એટલે સહેજ તેઓને તે વાત સમજાશે. ખ્રીસ્તીઓ પોતાના ધર્મનું મંડન કરવા માટે અને અન્યધર્મનું ખંડન કરવામાટે જૈનધર્મ અને હિંદુધર્મ વિરૂદ્ધ અનેક પુસ્તકો છપાવે છે. અમારા જૈનોને ખ્રીસ્તી ધર્મીઓએ કરેલા જૈનધર્મના ખંડનની ખરાબ અસર ન થાય તેમાટે અમોએ આ પુસ્તક લખ્યું છે, અને તેથી તેમાં પ્રથમ ખ્રીસ્તી પાદરીઓએજ પહેલો હુમલો શરૂ કર્યો છે તેથી તે બાબતનો દોષ તેમના ઉપરજ રહે છે. આ દેશમાં ખ્રીસ્તી પાદરીઓએ લાખો હિંદુઓને ખ્રીસ્તીઓ બનાવ્યા છે અને બનાવે છે અને તે માટે તેઓ લાખો પૌંડનું ફંડ એકઠું કરવા લાગ્યા છે.

અને તેમણે આખા હિંદુસ્થાનમાં ઘણે ઠેકાણે ગામેગામ હિંદુઓને ખ્રીસ્તી બનાવવા માટે મીશનો ખોલ્યાં છે. મુસલમાનો પણ હવે ઘણા જુસ્સાથી હિંદુઓને મુસલમાનો બનાવવા માટે અનેક ઉપાયો રચવા લાગ્યા છે. તે આલાર્મ બેલ અથવા ભયનો ઘંટ" નામનું ૪૩ પાનાનું પુસ્તક હિંદુમહાસભા વડોદરા તરફથી પ્રકાશિત થયું છે તે વાંચવાથી જણાશે. મુસલમાનો કરતાં ખ્રિસ્તી પાદરીઓ, શાન્ત દાવપેચ યુક્તિથી હિંદુઓને ખ્રીસ્તી બનાવવાનું કામ લે છે. ખ્રીસ્તી પાદરીઓ આખા હિંદને ખ્રીસ્તી બનાવવા મથે છે અને મુસલમાનો, સર્વ હિંદુઓને મુસલમાન બનાવવા ઇચ્છે છે. બંને પોતપોતાના કામમાં ભગીરથ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. તેથી જૈનોએ હવે ખાસ જાગીને સાવધાન થવું જોઈએ, અને હિંદુઓએ પણ ખાસ જાગ્રત્ થવું જોઇએ. સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ જેવા આર્યસમાજીઓ તથા કેટલાક હિંદુઓ હવે જાગ્યા છે અને હિંદુઓને મુસલમાન તથા ખ્રિસ્તીઓ થતા અટકાવવા લાગ્યા છે. સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ વગેરે આર્ય સમાજીઓ વટલાઈ ગયેલા કે જે હિંદુઓ, મુસલમાન થઇ ગયેલા છે તેઓને પાછા હિંદુધર્મમાં લાવવા માટે તેઓને સમજાવી તેઓની શુદ્ધિ કરે છે, અને તેથી મુસલમાનને હિંદુ એ બે કોમમાં તકરારો વધવા લાગી છે અને ગુલબર્ગ વિગેરે ઠેકાણે હિંદુ મુસલમાન ઝઘડા શરૂ થઇ ગયા છે. હિંદુઓ એમ વિચારવા લાગ્યા છે કે જો પાછા વટલાઇ ગયેલા હિંદુઓને હિંદુ નહીં કરવામાં આવે તો દુનિયાના પટ ઉપર હિંદુઓનું નામ નિશાન રહેશે નહીં, તેથી હવે તેઓ ચેતી ગયેલા છે. અમો અમારા મત પ્રમાણે અન્યાય જોર જૂલમથી ફક્ત મુસલમાનો અને હિંદુઓ આવી સ્વધર્મી વધારવાની ઘેલછા કરે છે તે હિંદને હાનિ કર્તા છે, એમ માનીએ છીએ. દિલ્હીમાં મહાત્મા ગાંધીએ બન્ને કોમના સંપ માટે એકવીશ ઉપવાસ કર્યા છે તેથી બન્ને કોમના આગેવાનોએ ભેગા મળી યોગ્ય સંપના કાયદા ઘડયા છે. તે પ્રમાણે બન્ને કોમ અને ખ્રીસ્તિયો વર્તે તો તેથી હિંદમાં શાંતિ

સંપ રહી શકે. જૈન શાસ્ત્રોમાં પણ જે જૈનો વટલાઈ ગયેલા હોય તેઓને પ્રાયશ્ચિત્ત આપીને પાછા જૈન બનાવવાની આજ્ઞા આપેલી છે. તથા અન્ય ધર્મીઓ કે જે મુસલમાન હોય ખ્રિસ્તી વગેરે હોય તેઓમાંના એકને પણ જૈનધર્મી બનાવવામાં શાસ્ત્રકારોએ ચૌદરાજલોકના જીવોને અભયદાન આપવાથી જેટલું ફળ થાય તેટલુંજ ફળ દર્શાવ્યું છે. મિથ્યાત્વીઓને જૈનધર્મી બનાવવામાં અનેકતીર્થોની યાત્રાનું ફળ થાય છે. એમ જૈનશાસ્ત્રો, ઘંટાનાદ કરીને જણાવે છે. માટે હવે જૈનોએ જૈનધર્મમાંથી અન્યધર્મમાં ગયેલાઓને તથા અન્ય ધર્મીઓને તન મન ધનથી જૈનધર્મી બનાવવા માટે ન્યાયથી પુરૂષાર્થ કરવો જોઇએ. પાંચમાઆરામાં બોલે તેનાં બોર વેચાય છે. ચડસા ચડસી અને સ્પર્ધાસ્પર્ધી અને ધાર્મિક જુસ્સાના જમાનામાં જૈનો જો ચેતશે નહીં તો તેઓનું જગતમાં નામ નિશાન પણ રહેશે નહીં. જૈનોએ હવે ઠેકાણે ઠેકાણે જૈન પાઠશાળાઓ ખોલવી જોઈએ અને બાલકોને અને વિધવાઓને મદદ કરવી જોઇએ. અને ખ્રીસ્તીઓની ખાનગી સ્કુલોમાં બાળકોને નહીં મૂકવાં જોઇએ. મીસનસ્કુલોમાં જૈન બાળકોને ભણવા મોકલવાથી તેઓ પર ખ્રીસ્તી ધર્મની અસર થઇ જાય છે અને તેથી તેઓ શંસયી નાસ્તિક બની જાય છે. માટે જૈનોએ પોતાના બાળકોને પાઠશાળામાં મોકલવાં અને ગુરૂઓ પાસે અભ્યાસ કરવા મોકલવાં તથા તેઓને ઘેર દરરોજ જૈનધર્મનોજ બોધ આપ્યા કરવો. ખ્રીસ્તી પાદરીઓ વગેરેના હુમલાઓનો જવાબ ન આપવો તે તો તમોગુણી નિર્વીર્ય શાન્તતા છે અને તેમાં કાયરતા તથા નામર્દાઇપણું તથા ભીરૂપણું છે. સત્યનો પ્રચાર કરવામાટે નિર્ભય થઇ સત્ય કહેવુંજ જોઇએ, અને દુઃખ પડે તે સહેવાંજ જોઇએ. તે વિના આત્મબળ ખીલવાનું નથી અને પશુબળનો નાશ થવાનો નથી. જૈનશાસ્ત્રોના આધારે અમોએ જે સત્ય લાગ્યું તે જણાવ્યું છે. ઈશ્વર અને ધર્મની બાબતમાં

તથા આચારની બાબતમાં અમારા વિચાર અમોએ જણાવ્યા છે. અમને ખ્રીસ્તીઓ ઉપર વૈર નથી, દ્વેષ નથી. ફક્ત ધાર્મિક વિચારો સંબંધી અમારા વિચારો અમોએ જણાવ્યા છે. ઈશુક્રાઈસ્ટના જે કંઇ નીતિના વિચારો છે તેને અમો નીતિની દૃષ્ટિએ સત્ય માનીએ છીએ, પણ બાયબલના જે વિચારો અમોને સત્ય જણાયા નથી તેનો દલીલો પૂર્વક અમોએ ઉત્તર આપ્યો છે. ખ્રીસ્તી ધર્મના સર્વવિચારોમાં અને સર્વ આચારોમાં સર્વથા સત્યતા નથી. ખ્રીસ્તી ધર્મ કરતાં હિંદુ ધર્મના આચારો વિચારોમાં વિશેષ સત્યતા છે. બંને ધર્મોના ધર્મ શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ અમોએ કરેલો છે તેથી ઉપર પ્રમાણે જણાવીએ છીએ. ઇંગ્લાંડ ફ્રાન્સ વિગેરે દેશોમાં કેટલાક યુરોપીયનો સ્વતંત્ર વિચારના થઇ ગયા છે, તેઓ બાયબલની સર્વ વાતોને હવે સત્ય માનતા નથી. **बाबा वाक्यं प्रमाणं** કરવાનો જમાનો હવે વહી ગયો છે. હવે સર્વધર્મ શાસ્ત્રોની બધી વાતની કસોટી થાય છે. રોમન કૅથોલીક, પોપ ગુરૂઓ કે જે મરતાઓને પ્રભુના નામની ચીઠ્ઠીઓ આપે છે અને તેમાં જણાવે છે કે હે પ્રભુ!! તારા વિશ્વાસે આ ભક્તોએ અમને ધન ગાડી ઘોડા આપ્યા છે, માટે તું તેમને સ્વર્ગમાં એનાથી ઘણુ પાછા આપજે. એમ કહીને ચીઠ્ઠીઓ આપે છે, અને મરેલા માણસોની કબ્રમાં તે ચીઠ્ઠીઓ દાટવામાં આવે છે. પોપોના ધર્મશાસ્ત્રોના એવા વિચારની સામે ખ્રિસ્તી પાદરી લ્યુથર થયો અને તેણે ખ્રીસ્તીધર્મ શાસ્ત્રોમાં ઘણું પોકળ જણાવ્યું અને તેણે પ્રૉટેસ્ટંટ પંથ નવો ઉભો કર્યો. મહાત્મા ગાંધી પણ ખ્રીસ્તીધર્મ અને બાયબલ **ધર્મ શાસ્ત્રની સમાલોચના નીચે પ્રમાણે કરે છે.** “અનેક ખ્રિસ્તી મિત્રોએ અતિશય માયા બતાવીને અમેરિકા, ઇંગ્લંડ અને હિંદુસ્તાનમાંથી મને પુસ્તકો મોકલેલાં. મારે કબુલ કરવું જોઇએ કે આમાં તેમની ભલમનસાઇ હતી પણ તેમણે મોકલેલાં ઘણાં પુસ્તકોની હું કદર ન કરી શક્યો. તેમણે મોકલેલાં

પુસ્તકોનેવિષે તેઓ રાજીથાય એવું હું કાંઈ લખીશકું તો કેવું સારૂં ? એમ મનમાં થાય છે પણ મારા મનમાં ન હોય છતાં તેવું લખું તો તે ગેરવાજબી અને જૂઠું કહેવાય. ખ્રિસ્તીધર્મ વિષેનાં સનાતની ખ્રિસ્તીઓએ લખેલાં પુસ્તકોથી મને સંતોષ નથી થયો. ઇશુખ્રિસ્તના જીવનચરિત્ર માટે તો મને અતિશય આદર છે, તેમના નીતિબોધ તેમનું વ્યવહારજ્ઞાન તેમનું બલીદાન એ સૌને માટે તેમના તરફ પૂજ્યભાવ થયા વિના રહેતો નથી, પણ ખ્રિસ્તીધર્મ પુસ્તકમાં ઉપદેશવામાં આવ્યું છે કે ઈશુ ઈશ્વરના અવતાર હતા અથવા છે અથવા તો તે ઇશ્વરના એકજ પુત્ર હતા અથવા છે તે હું સ્વીકારતો નથી. બીજાનું પુણ્ય ભોગવવાનો સિદ્ધાંત હું નથી સ્વીકારતો. ઇશુનું બલીદાન એક નમુનો છે અને આપણુને સૌને આદર્શ રૂપ છે, આપણે સૌને મોક્ષને માટે ક્રૉસપર ચઢવાનું છે એટલે તપશ્ચર્યા કરવાની છે. બાઇબલના શબ્દો. પુત્ર પિતા અને પાવત્ર આત્માનો કેવળ વાચ્યાર્થ કરવાની હું નાપાડું છું એ બધાં રૂપકો છે, તેમજ ગિરિશિખરના ઉપદેશ ઉપર જે મર્યાદા મૂકવાનો પ્રયત્ન થાય છે તે પણ હું સ્વીકારતો નથી. નવા કરારમાં લડાઇને માટે ક્યાંયે બચાવ હું નથી જોતો. ઈશુ ખ્રીસ્તને દુનીઆમાં થઇ ગયેલા અતિયશસ્વી ગુરૂઓ અને રસૂલોમાંના એક હું માનું છું, પણ કહેવાની જરૂર નથી કે બાયબલને હું ઇશુના જીવન અને તેના ઉપદેશનું ભૂલવિનાનું બ્યાન નથી માનતો, તેમજ નવા કરારનો શબ્દે શબ્દ ઈશ્વરનો પોતાનો શબ્દ છે એમ હું નથી માનતો અને જૂના કરારની વચ્ચે એક મહત્ત્વનો ભેદ છે. જૂનામાં કેટલાંક અતિ ગહન સત્યો છે પણ નવા કરારને હું જેટલો આદર આપું છું તેટલો આદર તો જૂનાને ન આપી શકું. નવાને હું જૂનાના ઉપદેશની વિસ્તારેલી આવૃત્તિ અને કેટલીક બાબતોમાં જૂનાના ત્યાગ રૂપે માનું છું. તેમ નવા કરારને હું ઈશ્વરનો આખરી શબ્દ પણ નથી માનતો. વિશ્વમાં વસ્તુ માત્રને જે વિકાસ ક્રમ લાગુ પડે છે તેજ વિકાસ ક્રમને ધાર્મિક વિચારો પણ પાત્ર છે.

માત્ર ઇશ્વર જ અવ્યય છે અને તેનો સંદેશ માનવના જંત્રદ્વારા મળે છે એટલે જંત્ર જેટલું ઈશ્વરી વાક્ય પણ શુદ્ધ અશુદ્ધ હોય હોવાનો સંભવ છે એટલે મારા ખ્રીસ્તી મિત્રો અને શુભ ચિંતકોને હુ માન પૂર્વક આગ્રહ કરૂં છું, કે તેઓ હું જેવો છું તેવોજ મારો સ્વીકાર કરે. તેઓના વિચારને અને તેઓ છે તેવો હુ થાઉં એવી તેમની ઇચ્છાને હુ માન આપું છું અને કદર કરૂં છું.

મહાત્મા ગાંધી જેવા વૈષ્ણવહિંદુએ બાયબલ વિગેરેની આલોચનામાં ઉપર પ્રમાણે જે અભિપ્રાય આપ્યો છે. તે ગાંધીજીની દૃષ્ટિ પ્રમાણે છે, પણ અમોએતો અમારા વિચારો પુસ્તકમાં જણાવી દીધા છે, તેથી વાચકો પુસ્તકને વાંચી તેનો ખ્યાલ કરશે. પૃથ્વીને બન્યાં સાતહજાર વરસ જણાવનાર બાયબલ શાસ્ત્ર છે, તેથી જણાય છે કે બાયબલના વિચારો છે તે મનુષ્યકૃત છે. મનુષ્યથી ઉત્પન્ન થયેલા છે પણ તે સર્વજ્ઞનાં વચનો નથી. જૈન-શાસ્ત્રોમાં સર્વજ્ઞપણાનો પ્રકાશ થાય છે. વાચકો જૈનશાસ્ત્રોનો જો અભ્યાસ કરશે તો તેમને જૈનધર્મની શ્રદ્ધા ઉપરજ આવવું પડશે. જૈનોને જૈનશાસ્ત્રોમાંથી એટલું બધુ લેવાનું છે કે તેમને માટે બીજું કશું કંઇપણ બાકી રહેતું નથી. તેથી જૈનોને ખ્રીસ્તી થવાની કંઈપણ જરૂર રહેતી નથી. ખ્રીસ્તીઓને જૈન ધર્મ પાળવાની જરૂર છે, કે જેથી તેઓ માંસાહાર વગેરેનો ત્યાગ કરીને આત્માની શુદ્ધિ કરી શકે અને સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકે. જૈન સાધુઓ જેવા ખ્રીસ્તી પાદરીઓના આચાર નથી. આખી દુનિયામાં સર્વધર્મગુરૂઓમાં જૈન સાધુઓ પહેલા નંબરે આવે છે, એમ લાલાજી કહે છે. અને અહિંસા પાળવામાં સર્વ-કોમના ગૃહસ્થો કરતાં જૈનકોમના ગૃહસ્થો પહેલા નંબરે આવે છે. ખ્રીસ્તી ધર્મમાં ખાસ તત્ત્વજ્ઞાન નથી, ખરૂં તત્ત્વજ્ઞાન તો જૈનશાસ્ત્રોમાં ભર્યું છે. હવે હિંદુધર્મગુરૂઓએ અને જૈનધર્મગુરૂઓએ ખ્રીસ્તી પાદરીઓની પેઠે અત્યંતપુરૂષાર્થ કરવો જોઇએ, અને ખ્રીસ્તી તથા મુસલમાન થતા લોકોને ઉપદેશથી અટકાવવા જોઇએ.

કેટલાક ગરીબ જૈનો દુઃખના માર્યા ખીસ્તી થઈ ગયા છે. અમદાવાદની જૈનબોર્ડીંગમાં કપડવંજનો એક નાનો છોકરો ભણતો હતો, તેને રસ્તામાંથી એક ખ્રીસ્તીએ ફોસલાવી ઉપાડી લીધો તેના સામો કેસ લડવામાં આવ્યો તો પણ જૈન બાળક મળ્યો નહીં. ખ્રીસ્તી પાદરીઓનું એકજ લક્ષબિંદુ છે કે આખી દુનિયાને ખ્રીસ્તી બનાવી દેવી. મુસલમાનને એકજ ધ્યેય છે કે આખી દુનિયાને મુસલમાન બનાવી દેવી અને તેનેમાટે જે થાય તે કરવું. જૈનો અને હિંદુઓ આવી સ્થિતિમાં ઉંઘે છે. લાખો કરોડો રૂપીઆ બીજી બાબતોમાં વાપરે છે, પણ ગરીબોને ખ્રીસ્તી થતા અટકાવવા એ તરફ લક્ષ દેતા નથી એ મોટી શોકની વાત છે. હવે જૈન સાધુઓ વિશેષ સંખ્યામાં વધ્યા વિના જૈનધર્મનો ઉદય થવાનો નથી. શ્રી આત્મારામજી ઉર્ફે વિજયાનન્દસૂરિએ જૈનધર્મની ઉન્નતિમાટે ઘણો આત્મભોગ આપ્યો છે. હાલના આચાર્યોએ તથા સાધુઓએ તથા શ્રાવકોએ અન્યધર્મીઓના થતા હુમલાઓનો પ્રત્યુત્તર દેવામાટે **જૈનધર્મરક્ષકમહાસભા** સ્થાપવી જોઈએ, અને જેટલાં જૈનધર્મના ઉપર હુમલો કરનારાં પુસ્તકો છપાય તે સર્વનો ઉત્તર ગ્રંથોથી અને માસિકોથી આપવો. તથા અન્ય લોકોને જૈન બનાવવા માટે જે જે યોગ્ય લાગે તે તે ઉપાયો લેવા. જૈનસાધુઓનું મહામંડળ જો ભરાય તો આ બાબતનો તુર્ત ઉકેલ આવે. અમોએ તથા મુનિશ્રી કપુર વિજયજીએ વિ. સં. ૧૯૬૪ માં સાધુ મહામંડળ ભરવાનો વિચાર ભોયણી મુકામે કર્યો હતો, પણ કેટલાક સાધુવિરૂદ્ધ હોવાથી તે કાર્ય બની શકયું નહિ. વિ. સં. ૧૯૭૬ માં અમદાવાદમાં પોષમાસમાં અમદાવાદના સર્વ ઉપાશ્રયના સાધુઓનું મંડળ ભેગું કરવા વિચાર કર્યો હતો, અને પન્યાસ કેસર વિજયજીએ તેમાં ભાગ લીધો હતો, પણ શ્રી વિજય નીતિસૂરિજીના વિચારમાં પાછળથી પરિવર્તન થયું, તેથી મંડળ ભરવું બંધ રહ્યું. વિ. સં. ૧૯૭૮ ના પોષ માસમાં ભારતીય

કોંગ્રેસ અગર ભારત મહાસભા છત્રીસમી ભરાઈ હતી, તે વખતે પણ પ્રયત્ન કર્યો હતો. પણ હજી જૈન મુનિયો અને સૂરિયોની ધ્યાનમાં હાલની પરિસ્થિતિ બરાબર આવતી નથી, પણ જો આ પ્રમાણે ચાલ્યા કરશે તો આર્યસમાજીઓના તથા ખ્રીસ્તીઓના તથા અન્ય ધર્મીઓના હુમલાઓથી જૈનકોમની પડતી થશે, અને દુનિયામાં જૈનોનું નામ નિશાન પણ ન રહે એવો ભય રહે એવું જૈન કોમના ઘટાડાથી જણાય છે, માટે હાલને હાલ જૈન મુનિયોએ આ તરફ ખાસ લક્ષ આપવાની જરૂર છે. મારાથી જેટલું બની શકે છે તેટલું હું કરૂં છું પણ સર્વ સૂરિઓએ અને મુનિયોએ આ તરફ ખાસ લક્ષ્ય આપવું જોઈએ. ખ્રીસ્તીઓનું સર્વ પાદરીમંડળ એકઠું થઇને કામ કરે છે. સર્વ જાતના હિંદુઓનું સંગઠન કરવા માટે સ્વામી શ્રદ્ધાનંદ, તથા મદન મોહન માલવીયા વગેરે ભગીરથ પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે. જૈનાચાર્યો મુનિયો અને શ્રાવકો જો સામાન્ય ધર્મ મતભેદની તકરારોને મોટું રૂપ આપીને હવે માંહોમાંહે લડયા કરશે અને સમયજાણુ નહીં થાય તો તે ભવિષ્યની જૈનકોમના ધિક્કારને પામશે, અને તેમણે વર્તમાનમાં કરેલી ભૂલનો સુધારો ભવિષ્યમાં થશે નહીં એવી દશા આવશે. માટે જૈન શાસનનાયક આચાર્ય શ્રી વિજય કમલસૂરિ, શ્રી વિજયનેમિસૂરિ, વિજયસિદ્ધિસૂરિ, શ્રી સાગરાનંદ-સૂરિ, શ્રી વિજયનીતિસૂરિ, શ્રી વિજયેન્દ્રસૂરિ, શ્રી કૃપાચંદ્ર-સૂરિ, શ્રી પ્રવર્તક શ્રી કાંતિવિજયજી તથા મુનિશ્રી હંસવિજયજી તથા મુનિશ્રી વલ્લભવિજયજી, પ્રવર્તક શ્રી કાંતિમુનિજી, શ્રી અજીતસાગરસૂરિ, પન્યાસ શ્રી દાનવિજયજી, મુનિશ્રી રામવિજયજી, શ્રી મણિસાગરજી, શ્રી ગૌતમસાગરજી, તથા શ્રી સાગરચંદ્રસુનિ વિગેરે સર્વ સૂરિયોએ અને મુનિયોએ આવા સંકટના સમયમાં એકત્ર થઈને પૂર્વાચાર્યોની પેઠે જૈનધર્મીઓની વૃદ્ધિ કરવા તથા જૈનશાસ્રોનું રક્ષણ કરવા કટિબદ્ધ થવું જોઈએ અને પરસ્પરની ગચ્છમતભેદની સામાન્યતકરારોને આગળ કરીને કુસંપ

ક્લેશ ખંડનમંડનની પ્રવૃત્તિ હવે ન કરવી જોઇએ. એમ હું સર્વ મુનિગણને પ્રાર્થું છું. ઉપર જણાવેલા સર્વસૂરિયો અને સર્વમુનિયો મારા પરિચયમાં આવેલા છે, તેઓને હું પ્રાર્થીને ઉપરની બાબતને ધ્યાનમાં લેવા ખાસ વિજ્ઞપ્તિ કરૂં છું. મુનિશ્રી માણેકમુનિજી તથા મુનિશ્રી લલિત વિજયજી તથા ન્યાયતીર્થ શ્રી ન્યાયવિજયજી તથા મુનિશ્રી વિદ્યાવિજયજી તથા મુનિશ્રી ખાંતિવિજયજી તથા વ્યાખ્યાનવાચસ્પતિ શ્રીલબ્ધિવિજયજી તથા શ્રી વિજયોદયસૂરિ તથા શ્રી વિજયદર્શનસૂરિ તથા શ્રી જંબુવિજયજી તથા પન્યાસ શ્રી મેઘવિજય ગણી તથા મુનિશ્રી બુદ્ધિવિજયજી વગેરે સાધુઓ અમારા સમાગમમાં આવેલા છે અને તે ઘણા ઉત્સાહી છે. જો તેવા યુવક સાધુઓ ધારે તો હાલની જૈનકોમની પડતી સ્થિતિમાં કંઇક સુધારો વધારો કરી જૈનોની ઉન્નતિ કરી શકે. અમોએ લાલાલાજપતરાય અને જૈનધર્મ પુસ્તક લખવા માંડયું તે પહેલાં પંડિત લાલા હંસરાજ પંજાબી જૈને ભારતકા ઈતિહાસ પુસ્તકમાં લાલા લજપતરાયે જે આક્ષેપો ર્ક્યા હતા, તેનો ઉત્તર આપ્યો હતો, તે અમોએ વાંચ્યો હતો અને તેમાં પણ તેમણે સાધુઓને આ બાબતપર લક્ષ દેવાની સૂચના કરી હતી. તેથી અમો લાલાહંસરાજ જૈનપંડિતને ધન્યવાદ આપીએ છીએ. તેમણે ઘણીજ સભ્ય ભાષામાં મધ્યસ્થપણાથી લાલાલજપતરાયના સાત આક્ષેપોનો ઉત્તર આપ્યો છે. તે પુસ્તક વાંચવા જૈનોને ખાસ ભલામણ કરીએ છીએ. લાલાલજપતરાય અને જૈનધર્મ તથા જૈન ખ્રિસ્તી સંવાદ તથા સિદ્ધાચલ નવાણું પ્રકારની પૂજા એ ત્રણ ગ્રંથ અમોએ વિ. સં. ૧૯૮૦ના માઘ ફાગણમાસમાં પ્રાંતિજમાં લખ્યા. પ્રાંતિજના જૈન સંઘે સેવા ભકિતમાં કંઇ બાકી રાખ્યું નથી સ્થાનકવાસીજૈનો અને જૈનશ્વેતામ્બરમૂર્તિપૂજક જૈનો એ બે કોમો વચ્ચે પ્રાંતિજમાં વીસ પચીસ વર્ષથી કુસંપ ચાલ્યો આવતો હતો. તેથી પ્રાંતિજમાં ચૈત્ર સુદિ ૧ ને રોજે બંને ફીરકાના જૈનોને ભેગા કરાવ્યા,

અને બંનેનું ઐક્ય કરવાનું ભાષણ આપ્યું તેથી હાલ બંને પક્ષના જૈનો સંપીને વર્તે છે. પ્રાંતિજથી ચૈત્રસુદિ ૩ ત્રીજે વિહાર કરી મહુડી ગામમાં આવવાનું થયું. ત્યાંથી માણસા થઇ વૈશાખ વદિમાં પેથાપુર આવવાનું થયું, પેથાપુરથી જૈન ધર્મ અને ખ્રીસ્તીધર્મનો મુકાબલો અને જૈન ખ્રીસ્તી સંવાદ એ બે પુસ્તક અમદાવાદ પ્રજાહિતાર્થપ્રેસમાં મોકલાવી દીધાં, અને આશ્વિન માસમાં બંને પુસ્તકો છપાઇ ગયાં છે. બંને પુસ્તકમાં જે કાંઈ અશુદ્ધિ રહી હોય તેનો પંડિત પુરૂષો સુધારો કરશો એમ પ્રાર્થું છું. આ પુસ્તકનાં પ્રૂફ સુધારવામાં પેથાપુર નિવાશી શા. મોતિલાલ પાનાચંદ તથા પરીખ. રમણિકલાલ ડાહ્યાભાઈ એ બંનેએ અમોને મદદ કરી છે.

ॐ अर्हं महावीर शान्तिः २

વિ. સં. ૧૯૮૦ આશ્વિન વિજયાદશમી.

મુ. પેથાપુર.

લે. બુદ્ધિસાગર.

श्री अध्यात्मज्ञानप्रसारकमंडळ तरफथी
श्रीमद् बुद्धिसागरसूरिजीग्रन्थमाळामां
प्रगट थयेला ग्रन्थो.

ग्रथांक		पृष्ठ	किंमत.
	१ क. भजन संग्रह भाग १ लो.	२००	०–८–०
*	१ अध्यात्म व्याख्यानमाळा.	२०६	०–४–०
*	२ भजनसंग्रह भाग २ जो.	३३६	०–८–०
*	३ भजनसंग्रह भाग ३ जो.	२१५	०–८–०
*	४ समाधिशतकम्.	६१२	०–८–०
	५ अनुभवपच्चिशी.	२४८	०–८–०
	६ आत्मप्रदीप.	३१५	०–८–०
*	७ भजनसंग्रह भाग ४ थो.	३०४	०–८–०
	८ परमात्मदर्शन.	४००	०-१२-०
*	९ परमात्मज्योति.	५००	०-१२-०
*	१० तत्त्वबिंदु.	२३०	०–४–०
	११ गुणानुराग. (आवृत्ति बीजी)	२४	०–१–०
*	१२–१३. भजनसंग्रह भाग ५ मो तथा ज्ञानदीपिका.	१९०	०–६–०
*	१४ तीर्थयात्रानुं विमान (आ. बीजी)	६४	०–२–०
*	१५ अध्यात्मभजनसंग्रह	१९०	०–६–०
	१६ गुरुबोध.	१७४	०–४–०
*	१७ तत्त्वज्ञानदीपिका	१२४	०–६–०

१८ गहूंलीसंग्रह भा. १	११२	०—३—०
* १९—२० श्रावकधर्मस्वरूप भाग १—२ (आवृत्ति त्रीजी)	४०—४०	०—१—०
* २१ भजनपदसंग्रह भाग ६ ठो.	२०८	०-१२-०
२२ वचनामृत.	८३०	०-१४-०
२३ योगदीपक.	३०८	०-१४-०
२४ जैन ऐतिहासिकरासमाळा.	४०८	१—०—०
* २५ आनन्दघनपद (१०८) संग्रह	८०८	२—०—०

भावार्थ सहित.

* २६ अध्यात्मशान्ति (आवृति बीजी)	१३२	०—३—०
२७ काव्यसंग्रह भाग ७ मो.	१५६	०—८—०
* २८ जैनधर्मनी प्राचीन अने अर्वाचीन स्थिति.	९६	०—२—०
* २९ कुमारपाळ (हिंदी)	२८७	०—६—०
३० थी ४—३४ सुखसागर गुरुगीता.	३००	०—४—०
३५ षड्द्रव्यविचार.	२४०	०—४—०
* ३६ विजापुरवृत्तांत.	९०	०—४—०
३७ साबरमतीकाव्य.	१९६	०—६—०
३८ प्रतिज्ञापालन.	११०	०—५—०
* ३९—४०—४१ जैनगच्छमतप्रबंध, संघप्रगति, जैनगीता.	३०४	१—०—०
४२ जैनधातुप्रतिमा लेखसंग्रह भा. १		१—०—०
४३ मित्रमैत्री.		०—८—०

* ४४ शिष्योपनिषद्.	४८	०-२-०
४५ जैनोपनिषद्.	४८	०-२-०
४६-४७ धार्मिक गद्यसंग्रह तथा सदुपदेश भाग १ लो.	९७६	३-०-०
४८ भजनसंग्रह भा. ८	९७६	३-०-०
* ४९ श्रीमद् देवचंद्र भा. १	१०२८	२-०-०
५० कर्मयोग.	१०१२	३-०-०
५१ आत्मतत्त्वदर्शन	११२	०-१०-०
५२ भारतसहकारशिक्षण काव्य	१६८	०-१०-०
५३ श्रीमद् देवचंद्र भा. २	१२००	३-८-०
५४ गहुली संग्रह भा. २	१३०	०-४-०
५५ कर्मप्रकृतिटीकाभाषांतर	८००	३-०-०
५६ गुरुगीत गहुलीसंग्रह.	१९०	०-१२-०
५७-५८ आगमसार अने अध्यात्मगीता	४७०	०-६-०
५९ देववंदन स्तुति स्तवनसंग्रह.	१७५	०-४-०
६० पूजासंग्रह भा. १ लो.	४१६	१-०-०
६१ भजनपदसंग्रह भा. ९	५८०	१-८-०
६२ भजनपदसंग्रह भा. १०	२००	१-०-०
६३ पत्रसदुपदेश भा. २	५७५	१-८-०
६४ धातुप्रतिमालेख संग्रह भाग २	२४७	१-०-०
६५ जैनदृष्टिए ईशावास्योपनिषद् भावार्थविवेचन.	३६०	१-०-०
६६ पूजासंग्रह भाग १-२	६००	२-०-०
६७ स्नात्रपूजा.		०-२-०
६८ श्रीमद् देवचंद्रजी अने तेमनुं जीवनचरित्र. (पादराकरकृत)	३२	०-४-०

संस्कृत ग्रन्थो.

नं. ६९ शुद्धोपयोग
७० दयाग्रन्थ
७१ श्रेणिक सुबोध
७२ कृष्णगीता
} किं. ०-१२-० पृष्ठ १५६

७३ संघकर्तव्यग्रन्थ
७४ प्रजासमाजकर्तव्यग्रन्थ
७५ शोकविनाशक
७६ चेटकबोधग्रन्थ
७७ सुदर्शनासुबोध.
} किं. ०-१२-० पृष्ठ १६८

७८ लाला लाजपतराय अने जैनधर्म पृष्ठ १००. ०-४-०

७९ चिन्तामणि ०-४-०
८० जैनधर्म अने ख्रीस्तिधर्मनो मुकाबलो द्वितीयावृत्ति } १-०-०
८१ जैन ख्रिस्ती संवाद प्रथमावृत्ति } पृष्ठ २२०
८२ सत्यस्वरूप पृष्ठ २००. ०-१२-०
८३ ध्यानविचार द्वितीयावृत्ति
८४ अध्यात्मगीता (संस्कृत)
८५ आत्मसमाधिशतक (संस्कृत)
} १-०-० पृष्ठ ६६ पृष्ठ ६४

* आ निशानीवाळा ग्रंथो सीलकमां नथी.

हालमां छपाता ग्रन्थो

(१) आत्मप्रकाश. (२) कन्याविक्रयनिषेध.
(३) तत्त्वविचार. (४) जैनधार्मिक शंका समाधान.
(५) क्षमापना– (६) मोटुं विजापुर वृत्तांत
(७) उ० श्री यशोविजयनिबंध (८) आत्मशक्तिप्रकाश

(९) श्री देवचंदजी निर्वाण रास. (जीवनचरित) (१०) श्री मणिचंद्रजी कृत २१ सज्जाय भावार्थ (आत्मदर्शन.)

(११) मुद्रित जैन श्वेतांबर ग्रन्थ नामावलि. (छपायेल जै० श्वे० ग्रन्थ गाइड.)

(१२) भजनसंग्रह भा. १ आवृत्ति ४

(१३) आत्मशिक्षाभावना.

उपरना पुस्तको मळवानुं ठेकाणुं.

वकील शा. मोहनलाल हीमचंद.
मु. पादरा.

शा. आत्माराम खेमचन्द कापडीआ.
मु. साणंद.

भांखरीया शा. नगीनदास रायचंद.
ठे. पांजरापोळनी खडकी मु. मेसाणा.

शा. माणिलाल अमथालाल ॲन्ड ब्रधर्स.
हा. शा. मोहनलाल नगीनदास–भांखरीआ.
ठे. कोटवजार गेट स्ट्रीट नं. १९२–९४ मुंबाइ.

शा. मेघजी हीरजी बुकसेलर,
पायधुनी–मुंबाइ.

मु. विजापुर–श्री जैन ज्ञानमंदिर.
हा. शा. चंदुलाल गोकलदास.
(गुजरात.) मु. विजापुर.

જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્[illegible]ળા

તેમાં

જૈનધર્મની સત્યતા.

જૈન અને ખ્રીસ્તીના પ્રશ્નોત્તર.

જૈન—ઓ મારા પ્રિય મિત્રો ! તમોએ આકાશમાં સૂર્ય તો દીઠો હશે !

ખ્રીસ્તી—હા ભાઇ, પણ તે શાથી રહ્યો હશે ?

જૈન—તે પોતાના સ્વભાવથી રહ્યો છે. આ પ્રત્યક્ષ જે દેખાય છે તે તો સૂર્યનું વિમાન દેખાય છે. સૂર્ય તો વિમાનમાં બેઠો છે. વિમાનના પ્રકાશથી જગતમાં પ્રકાશ થાય છે.

ખ્રીસ્તી—ઠીક. તમો કહો છો તે શાથી ખરૂં માનીએ કે, પોતાના સ્વભાવથી સૂર્ય આકાશમાં રહ્યો છે ?

જૈન—જેને સંપૂર્ણ જગતનું જ્ઞાન છે. જે ત્રણલોકના ભાવ પ્રકાશક છે, સર્વપ્રાણી માત્રના મનના વિચાર જાણનાર છે, એવા તીર્થંકર ભગવાનના કહેવાથી સત્ય જાણીએ છીએ.

ખ્રીસ્તી—તીર્થંકર એટલે શું અને તે કોણ ? તેનું કહેલું તમે કહો છો તેમાં પ્રમાણ શું ?

જૈન—જેને રાગદ્વેષાદિ નથી અને જે સમભાવે વર્ત્તે છે તથા પોતે કર્મનો નાશ કરી કેવલજ્ઞાન પ્રગટાવે છે અને અષ્ટ મહાપ્રતિહાર્યના જે સ્વામી છે તે તીર્થંકર કહેવાય છે. તે ચતુર્વિધ (સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ) સંઘની સ્થાપના કરે છે. તેમણે પ્રરૂપેલાં સિદ્ધાંત-આગમ અને તેમના શિષ્યો ગણધરો અને ગણધરથી ચાલતો આવતો આચાર્યનો સંપ્રદાય તેના ઉપદેશથી અમે સત્ય જાણીએ છીએ કે સર્વ પદાર્થ માત્રનું જ્ઞાન તીર્થંકરને છે.

ખ્રીસ્તી—તીર્થંકર કેટલા હોય છે ?

જૈન—છ આરામાં ચોવીસ તીર્થંકર હોય છે.

ખ્રીસ્તી—આરા કેટલા હોય છે.

જૈન—બાર. ઉત્સર્પિણીના છ અને અવસર્પિણીના છ.

ખ્રીસ્તી—આ જગત્ પ્રભુ ઈસુએ બનાવ્યું તે અમો સત્ય જાણીએ છીએ.

જૈન—આ જગત પ્રભુએ બનાવ્યું નથી. પ્રભુએ જગત્ બનાવ્યું તે કયા પુસ્તકમાં છે તેનું પ્રમાણ બતાવો !

ખ્રીસ્તી--પ્રભુના પવિત્ર પુસ્તક બાઇબલમાં લખ્યું છે.

જૈન—શું લખ્યું છે ? કેવી રીતે ? તે કહો.

ખ્રીસ્તી—પરમેશ્વરે પોતાના શબ્દવડે કરીને આકાશ અને પૃથ્વી નિર્માણ કીધાં અને આખી પૃથ્વી ધીમે ધીમે ઉત્પન્ન થાય તેવી તેની મરજી હતી. તેણે તો પહેલાંથી બધી વસ્તુઓની સંખ્યા તથા આકાર નિર્માણ કર્યા હતા.

જૈન—શબ્દ ક્યાંથી ઉત્પન્ન થાય છે ?

ખ્રીસ્તી—મુખમાંથી શબ્દ થાય છે, તે શું તમે સમજતા નથી ?

જૈન—હા ભાઈ. સમજું તો છું, પણ મારૂં પુછવાનું રહસ્ય એ છે કે, પ્રભુને મુખ હતું ને મુખવાળાને તો આંખ, કાન, નાક વિગેરે બીજી ઇંદ્રિયો હોય છે ત્યારે શરીર પણ તેને ખરૂં કે નહીં ? તેવા વિચારમાં હું પડયો છું.

ખ્રીસ્તી—અરે વાહ ! શરીર વિના મુખ તે હોય ! માટે શરીર પણ તેને ખરૂં.

જૈન—જેને શરીર હોય તેને આકારવાન્ કહેવાય કે નહીં ?

ખ્રીસ્તી—બેશક, આકારવાન્ કહેવાય.

જૈન—ત્યારે તમારા આ પ્રમાણે મુજબ જગત્ કર્ત્તા પ્રભુ આકારવંત થયો.

ખ્રીસ્તી—હા. આકારવંત માનવો તેમાં શું વિરોધ છે ?

જૈન—તમારા સવાલ જવાબથી પહેલી પોથીમાં પાનું ૨૭ પ્રશ્ન ૫૭ માં તમો દેવનું વર્ણન કરો છો તેમાં તમોએ કહ્યું છે કે, " દેવ નિરાકાર આત્મા છે. " તે તમારા પુસ્તક પ્રમાણે નિરાકાર અને તમો જે મોહોડે સાકર કહો છો તેમાં ખુલ્લો વિરોધ છે. આ વિચારવા જેવી વાત છે.

ખ્રીસ્તી—લ્યો ભાઇ રહ્યું ત્યારે, હવે દેવને નિરાકાર માનીશું પછી તો કાંઇ વિરોધ નથી આવતો ને !

જૈન—તમારા પવિત્ર લેખની વાર્તા ઉપરથી કરેલા સુવૃત્તાંતો ભાગ ૧ લો પત્ર ૭૭ અધ્યાય ૨૭ માં લખ્યું છે કે:— " મુસો સીના પર્વત ઉપર ચડયો ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું કે, ત્રીજા દહાડા લગી લોકને તૈયાર કર, કેમકે તે દહાડે પ્રભુ સીના પર્વત ઉપરથી સર્વ લોકના દેખતાં ઉતરશે. જે કોઇ પર્વતને અડકશે તેને પ્રભુ મારી નાંખશે. ત્રીજે દિવસે રણસીંગડાનો મોટો અવાજ થયો. મુસો પર્વત ઉપર પ્રભુ સાથે હતો ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું કે, હે મુસા. હું તારો દેવ છું, મારા શિવાય બીજા દેવોને ન માનવા. મારે માટે ઘડેલી મુર્ત્તિ તું ના કર, તું હત્યા ના કર, વ્યભિચાર ના કર, મુસો ચાલીસ રાત દિવસ ત્યાં રહ્યો અને પ્રભુ સાથે વાતો કરતો હતો " આ વાત ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે કે પ્રભુ સાકાર હતા, કેમકે જો તેમ ન હોય તો મુસાની સાથે વાતચીંત શી રીતે કરે ! માટે દેવ નિરાકાર નહીં પણ, સાકાર હતા એમ આથી સિદ્ધ થતાં દેવ " નિરાકાર " માનવામાં વિરોધ આવે છે.

ખ્રીસ્તી—એવાં અનુમાન કરવા ઉપરથી તો એમ સ્પષ્ટ કેમ માનીએ ! પરંતુ દેવ સાકાર છે એવું પ્રમાણ અમારા બીજા કોઇ ગ્રંથમાંથી બતાવી શકો છો ?

જૈન—હા. જુઓ પુરાતન સ્થાપનાનું તમારૂં પુસ્તક ઇર્મયાનો ભવિષ્યવાદ પાનું ૯૯૭. તેમાં કહ્યુંછે કે " પ્રભુએ પોતા-

નો હાથ કહુાડી મારા ઉપર મુકયો. વળી જુઓ હજકીઆલભાવ-ષ્યવાદીનું પુસ્તક પાનું ૧૦૭૫ માં એમ લખ્યું છે કે " વંટોળીયાનો વાયુ ઉપરથી આવ્યો, તેની વચમાં અગ્નિ તેમાં કાચમણીના જેવું તેજ છે. તેઓની વચમાંથી ચાર પ્રાણીઓની પ્રતિમા, તે હરેક પ્રતિમાના ચાર મુખ, અને ચાર ચાર પાંખ, પ્રભુના ગોરવની પ્રતિમાનો આભાસ નેજ મેં જોયો, અને હું ઉંધો પડયો. જે મેં બોલનારનો શબ્દ સાંભળ્યો. એ વિગેરે સાકારપણું દેખવામાં બીજાં દૃષ્ટાંતો છે, અને નિરાકાર માનો છો એ મોટા વિરોધની વાત છે.

ખ્રીસ્તી—તમોને અમોએ કહ્યું એમાં શો વિરોધ આવે છે?

જૈન—અમોને તો કાંઇ પણ વિરોધ તથા હરકત આવતી નથી, પણ તમારા એક ગ્રંથમાં "નિરાકાર" અને બીજા ગ્રંથમાં "સાકાર" માનો છો. ત્યારે તમારાં એ પુસ્તકમાંથી પવિત્ર કયું પુસ્તક સાચું માનવું અને કયું ખોટું માનવું, એ વિચારવા જેવું છે.

ખ્રી૦—પ્રભુ તો નિરાકાર છે, પણ તેની ઘણી ભક્તિ કરે છે તેને દેખાવ આપે છે.

જૈન—અરે! ઓ મારા મિત્રો, આ તમે શું બોલો છો? તમને બોલતાં જરાપણ વિચાર પડતો નથી, કે જેને આકાર ન હોય તે શી રીતે આંખે દેખાય? અને આંખે દેખાય તે નિરાકાર કેમ કહેવાય? માટે તમારા અભિપ્રાય ઉપર વિચાર કરતાંજ નિરાકાર તો કહેવાશે નહીં. વારૂ એતો સમજ્યા. હવે તમારા માનેલા પ્રભુએ કેટલા દિવસમાં જગત્ બનાવ્યું તે જણાવવા કૃપા કરશો?

ખ્રી૦-હા. આ વિષે તો અમો ખુલ્લો ખુલાસો જણાવીએ છીએ કે, દિવસ પહેલો-પરમેશ્વરે કહ્યું કે, અજવાળું થા. ત્યારે અજવાળું થયું પછી અજવાળાને અંધકારથી જુદું કર્યું એટલે રાત દિવસ થયો. બીજો દિવસ-પ્રભુએ આકાશ બનાવ્યું. ત્રીજો દિવસ-પાણીથી પૃથ્વી જુદી કરી તેમાં વનસ્પતિ તથા ઝાડોને